

עלון מספר 60

לשכת הנשיא ויצמן לשכת נתיבי השלום לשכת בנימין דה רוטשילד לשכת המדע רחובות
לשכת ראשונים לשכת מצאנו יין לשכת נס לשכת מעגלים לשכת כרמים לשכת הבה נגילה
לשכת ברית אחים

סיון תשפ"ה

העלון הדיגיטלי

מאי 2025

תוכן עניינים

חלון לעלון – יוסי רזי

דבר יו"ר המועצה – אבי ארז

מה נשמע בלשכות המועצה:

- "המדע" ביקור בהיכל הזיכרון – עזרא קורן
- "מעגלים" ו"כרמים" - משואה לתקומה – גלית גולוב
- "מעגלים" – אריק איינשטיין חי? - גלית גולוב
- "מעגלים" – הרוח נושבת קרירה – גלית גולוב
- "נס" – גאוה ישראלית
- "נס" – אור מתוך החושך – מלכה סולומונוביץ'

החופש לאן - ענת קורן

מצבה, הסיפור האמיתי – צבי תדמור

על היצירה "מצבה" של דוד שמעוני – צבי תדמור

סדרת כתבות על בני העדה האתיופית – צבי תדמור

האמן גדעון אגז'ה – צבי תדמור

ביוגרפיה ליקה כהנת קייס ברקו טגניה – גדעון אגז'ה

כהן ביתא ישראל (ויקיפדיה) – צבי תדמור

אתם לא לבד – יאיר שרן

חלון לעלון

יוסי רזי

ברצוני להפנות את הקוראים לפוסט שהופיע לאחרונה בפייסבוק, על ד"ר שוייצר, רופאת הילדים המיתולוגית של רחובות.

ד"ר שוייצר הייתה דמות מיוחדת במינה, מסורה בכל נפשה לעבודתה, מקצועית מאד, לא דגלה בתרופות יתר - ככל שהגוף יתגבר על המחלות בעצמו כך ייטב, האמינה.

היא התאפיינה בצניעות - כך למשל סירבה לקבל עזרה משכנים וידידים בשיפוץ ביתה, רחוב טלר 1 כשהגג דלף. היא מצידה העדיפה לפתוח מטריה ולהירדם. השכנים והידידים עשו זאת לבסוף בתחבולות כאשר לא הייתה בביתה.

לימים זכתה בתואר יקירת העיר רחובות

נפטרה ב- 1987, בגיל 90.

ליד ביתה ניטעה גינה קטנה והוצב שלט לזכרה.

מבלי להיסחף לנוסטלגיה - איפה, איפה הם האנשים והנשים האלה?

דבר יו"ר המועצה

שלום חברים

יום שישי אחה"צ, אני יושב מול המחשב לכתוב דברים אלה, ולפתע מחרידה אותנו אזעקה. באתר פיקוד העורף מופיעה הודעה: מתקפת טילים באזורך. עוד אחת מיני רבות שהיו, וודאי עוד יהיו. 580 יום למלחמה. החטופים עדיין בשבי החמאס, ולא רואים את קץ המלחמה.

חדשות משמחות במועצה אזורית דרום: לשכת "ברית אחים" הולכת ומוקמת בעיר יבנה, הלשכה מונה 25 מועמדים. הנשיאה היא בלהה חלפון, והמנטור שלה הוא אבי מלינסקי. בהצלחה!

מלכה סולומונוביץ', נשיאת לשכת נס, נבחרה ליו"ר מועצת בני ברית ישראל. מועצת בני ברית הינה המוסד העליון של בני ברית ישראל בין ועידה כללית אחת לבאה אחריה. מאחלים למלכה הצלחה רבה!

בחודש הבא תתכנס הוועידה השנתית של בני ברית ישראל. הוועידה תערך בכפר סבא ותהיה בסימן "עם הפנים לקהילה", בדגש על התנדבות ותרומה בתקופת המלחמה.

עוד נראה ימים טובים

אבי ארז

מה נשמע בלשכות המועצה

לשכת המדע – רחובות – סיור בהיכל הזיכרון בהר הרצל, ירושלים

כתב: עזרא קורן. צילמו: איריס מוריץ, אבי ארז

לשכת המדע ערכה סיור בהיכל הזיכרון שבהר הרצל בבוקר 7 במאי 25 – אתר מרגש המנציח את כלל חללי מערכות ישראל מאז 1860, השנה בה החלו יהודים להתגורר מחוץ לחומות ירושלים.

הביקור החל בכניסה המסמלת קדושה וזיכרון – מזוזה ונר תמיד. בתוך ההיכל הוצג מיצג "נופי עקבותיהם", הממחיש את ריבוי המלחמות והמאבקים, תוך טשטוש רגעי של הפרטים כזיכרון אישי קולקטיבי.

מבנה ההיכל עשוי בצורת פעמון שמכניס אור טבעי מלמעלה, נתמך בלבני מתכת עשויות מסגסוגת של טנק המרכבה – טנק שהפך לזיכרון.

בין התחנות המרגשות: אזור זיכרון לחללים שנפטרו לאחר השירות עקב נכות או פציעה.

לאורך הקירות של המבנה המרכזי חקוקים שמות החיילים באופן שווה, ללא דרגות וללא שיוך דתי.

סיפורה של **נטע** המדריכה על החייל **אורי גרבי**, ספורטאי ומוזיקאי בנשמה שנהרג כלוחם גבעתי, ריגש את הנוכחים. בגיל 6 כתב סיפור מדע בדיוני שהפך לסמל, וכשלחם כתב לאהובתו שיר אהבה – חותם אישי לנצח.

ענת קורן קראה פרטים אישיים של החייל עמית ורול. סיפרתי על **שמשון לרס**, הילד המצטיין מביצרון שלמד בכיתתי ונהרג כטייס ב-1975.

הסיור נחתם בטקס אזכור שמות החיילים שנהרגו ביום הביקור, קריאת תהילים לזכרם על ידי **שי אדרת**, קריאת קדיש של בן שכול, מסדר חיילים ושירת התקווה.

הטקס צולם וישלח למשפחות השכולות.

רגע של זיכרון, משמעות וחיבור עמוק לנפשם של אלה שאינם איתנו עוד.

תודה ל**ישראל גרנות** על ארגון הסיור והתיאום במסעדה לארוחת הצהרים.

לשכת מעגלים ולשכת כרמים - משואה לתקומה

כתבה: גלית גולוב

אילו סיפורי גבורה ושרידה לקחנו אתנו כצידה לדרך, לחיים?

ב22.4.25 בבית זרובבל ראשון לציון, ערכנו לראשונה טקס משותף לשתי לשכות ראשל"ציות. בני ברית "מעגלים" בראשות עופרה דוד חברו ל"כרמים" בראשות ישראלה בקר. שיתוף פעולה פורה שהניב טקס מרשים ומרגש כאחד.

כבוד גדול חשתי בעת הנחיית הטקס.

שמענו את סיפורו של שורד השואה, לנגזם זאב. כתינוק שהוסתר אצל אוקראינים בכפר, ברפת. כל משפחתו נספתה מלבד הוריו. היה תינוק יחיד כמעט ולא נולדו תינוקות יהודיים אז ב 1944.

זאב לנגזם סיפר על הפעם הראשונה ששמע את הכינוי "ז'ידאק", הכינוי "יהודון" שהגויים קראו לו לאחר השואה. וכשהוריו שמעו על כך החליטו לעלות לא"י ב 1950. בהמשך גם עזרו בני המשפחה לחסיד אומות עולם שעזרו להם בעת המלחמה.

התפעלנו מדודי רון, מנכ"ל ומייסד עמותת "שגרירי זיכרון בגוף ראשון". הוא סיפר על המיזם.

דודי מספר את סיפורו של אביו פנחס (פול, פוליק) בגוף ראשון כאילו קרה לו עצמו, מזה 16 שנים. והמיזם רק הולך וגדל. החלום של דודי היה שעוד מאות אנשים ואלפים בארץ ובחו"ל יספרו סיפורי שורדים, חסידי אומות עולם ויהודים שהצילו יהודים. כיום הם מונים למעלה

מ-800!!!

זה עושה קסם, הסיפור בגוף ראשון.

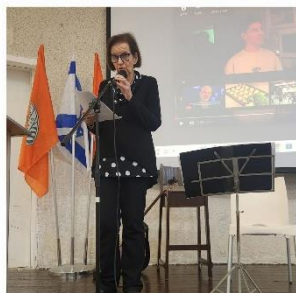
המטרה: לשמר את זיכרון השואה הקולקטיבי באמצעות סיפורים אישיים.

דוגמה לפעילות העמותה היוותה חברתנו ל"מעגלים", נורית קוברטובסקי ו"משגרירים בגוף ראשון" המספרת את סיפור אביה, בגוף ראשון. על ד"ר תיאודור רוזנטל, סבה של נורית, שנלקח מביתו בברסלאו, גרמניה, בנובמבר 1938 למחנה הריכוז בוכנוואלד.

נורית תיארה כיצד האם חיפשה את בעלה. האבא חזר אחרי חודש וחצי. ולאחר מתן שוחד לקצינים נאציים, קיבלו כרטיסי שייט לשנחאי, סין. הוא נאלץ לחתום על מסמך שהתנהגו אליו מצויין במחנה. ושהוא מעביר את כל רכושו לממשל הגרמני, ומתחייב לצאת מגרמניה תוך שלושה חודשים. החברים, המשפחה, הקהילה, הפסנתר - שום דבר לא נשאר צריך יהיה להתחיל מחדש, והם רצו להגיע לפלשתינה לא"י.

מרגישה שאביה נמצא קרוב אליה בזמן שהיא מספרת את סיפור משפחתה בשואה.

עופרה דוד סיפרה על הפרהוד בעירק. הציגה את דודתה, שוהם ציון. זו סיפרה על הפרהוד, הפרעות בעיראק. איך הסתתרו בני המשפחה במזווה במטבח יום וחצי. ואיך נרצחה אחותם ברחוב בפרעות, ורק בזכות הבגדים שלבשה זוהתה ע"י בני משפחתה. באותו אירוע גם האח נורה בכתפו (אביה של עופרה דוד).

אחרונה השמיעה דברים רחל צ'כנובר, בתו של השורד מרדכי צ'כנובר, שנפטר לפני חודשיים וחצי, כבן 101 שנים. נולד בעיר מרקוב ב 1924 למשפחה בת 5 נפשות .

לדברי רחל, אביה היה איש רב פעלים. שאף להגיע לא"י. בהיותו בן 15 פרצה המלחמה. שרד שישה מחנות ריכוז אפילו את בירקנאו עם הקרקוע 81434 שרד את ברגן בלזן כמוזלמן. פעמים רבות ארב לו המוות.

ושרד. עלה לארץ, הקים משפחה עם ילדים נכדים ונינים וזו הייתה נקמתו בנאצים.

רחל מספרת מספר אנקדוטות כיצד ניצל ממוות ובסוף המלחמה יצא למינכן התבשר שאביו שרד ועוד 3 בני דודים.

הגיעו לארץ לאחר מסע תלאות. איטליה, מצרים עד שעלה לארץ התגייס עבד ... והקים שבט והתגאה בצאצאיו. הוא כונה "הכוכב המנצנץ של המשפחה". כתב ספר והקים מצבה לנרצחי העיר מרקוב ממצבות שהפולנים הפכו למדרכות.

לקח את משפחתו למסע שורשים. הצטרף ל"עדים במדים" עם השב"כ ועם מ"רפאל". התנדב להרצאות בבית ווהלין. ערך מסע עם בני משפחה מהארץ ומחו"ל. ופעל יחדיו עם גרמנים נגד שיכחה. בכסף שגבו בגרמניה על הרצאותיו הקימו מוזיאון באחד המחנות שצ'כנובר עבד בהם .

בגיל מאה, חגגו לו חבריו הגרמנים ונטעו עץ תפוחים לכבודו עם ברקוד שכשסורקים אותו נשמעת עדותו על סיפור השואה.

בעקבות מפגש עם אמנים נוצר פסקול שלישי "שיר מספר..." גיא מזיג, יונתן רזאל, הראל סקעת ודורון מדאלי. ליום הולדתו המאה השמיעו לו בסלון ביתו את השיר. חברתנו, אתי חזן קראה את "כל יהודי" מאת נועם חורב. ולאורך הטקס הנעימו בשירה ובנגינה טל בקר, גילה קלר ואפי באומן. תודה לכם. ביקשנו את חזרת החטופים. ועם שירת התקווה אותה שרנו, בגאווה, תם הטקס.

אריק איינשטיין חי ?

במוצ"ש, 10/5/25 התכנסנו חברי "מעגלים" בני ברית, בדירתם המזמינה של איריס ואבי חזן.

פתחה את הערב עופרה דוד נשיאת הלשכה בדברי ברכה. זכינו להיחשף להרצאתו של רוני אהרוני, מורה דרך ומרצה היסטוריה צבאית ותולדות הזמר העברי. במצגת עשירה של תמונות מלים ושירים, הכרנו מחדש ולעומק את ענק הזמר הישראלי : אריק איינשטיין. ולמשך שעה חשנו כאילו הוא עדיין חי... אהרוני חלף על תחנות בחיי אריק. מלידתו בת"א, ב 1939, דרך מגוון התפקידים בחייו ועד למותו ב 2013.

אריק התגלה כאתלט (אלוף הארץ בקפיצה לגובה לנוער ושל צה"ל וגם בהדיפת כדור ברזל) ואף כשחקן הפועל ת"א בכדורסל. אריק חלם להיות ספורטאי. אביו, שהיה שחקן תיאטרון "האוהל", ביקש שייבחן ללהקת הנח"ל. בחנו אותו והוא התקבל כשחקן. לפני סיום שירותו

הצבאי שר סולו והתגלה קול הבריטון העמוק והייחודי שלו. הוא לוחק ל"אירמה לה דוס", וגם לסרט "סלאח שבת". בהמשך חבר ליהורם גאון ובני אמדורסקי ב"שלישיית גשר הירקון". נעמי שמר כתבה עבורם, והם החלו למלא אולמות.

חלק מהייחוד של איינשטיין היה שאריק שר לילדים למבוגרים ובסגנונות שונים. תמיד בהופעותיו היה בפוזיציה קבועה על כיסא.

אריק סיפק פלטפורמה להרבה יוצרים צעירים כמו שם טוב לוי, יצחק קלפטר ושלום חנוך. פגש ב"כסית" את שמוליק קראוס, ועם ג'וזי כץ, הקימו את "החלונות הגבוהים".

שלום חנוך כתב לו שיר חקלאי "מכופף הבנות" ויחד יצרו חמישה תקליטים עם שירים אלמותיים כמו : "קח לך אשה" ו"שיר שחלמתי על פראג".

אברהם חלפי היה הסנדק של אריק בלידתו. כשנפטר, איינשטיין נתן ליוני רכטר להלחין 13 משיריו הנפלאים אברהם חלפי כמו "צער לך וצער ליי" ואת שירו "עטור מצחק". ואנו שרנו בהתלהבות ובהתמסרות את השירים.

אשתו הראשונה היתה אלונה. הם התגרשו ב 68. מחותנו היה אורי זוהר

הוא נישא לסימה ששיחקה עמו בסרט. הוא אהב אותה בטירוף וכתב לה כ 40 שירים כמו-
"יש בי אהבה".

אריק התגלה כחקיין יחד עם אורי זהר יצרו את "מציצים".

הייתם מאמינים שאריק קם לתחייה?

כך חשנו, בסלון דירתם של איריס ואבי. ואנו התרפקנו על זכרו, שיריו וקולו החודר. געגעוע.

ולסיום הערב הנפלא חגגנו לאיריס חזן יום הולדת.

כתבה - גלית גולוב.

הרוח נושבת קרירה, הוספנו קיסם למדורה.

לשכת "מעגלים" בני ברית בניצוחה של עופרה דוד, חגגה את ל"ג בעומר ב14.5.25.

האירוע אורגן ונוהל מראשיתו ועד סופו ע"י הגברים בחבורה שלנו. קבוצתנו התכנסה בערב סביב חבית שטוחה של 🔥 אש בה הוטמנו תפוחי אדמה קטנים וטעימים. שולחנות שהיו עמוסים בכל טוב.

והפעם שינוי מרענן:

הגברים התארגנו מבעוד מועד תכננו, רכשו, סחבו הכינו מטעמים. יהודה מזרחי, חברנו, הפתיע בהכנת ושדרוג פיצות ופוקאצ'ות ייחודיות בטאבון בשטח. גלית גולוב המוכשרת סיפרה בצורה תיאטרלית סיפור לחברים בעל מסר חשוב. אפי באומן הפליא לנגן על האקורדיון והקלידים, ויחד עמו גילה קלר

הנעימה בשירים ישראליים. נגה ואריאל טמיר חדו לנו חידון בנושא האירוויזיון.

רקדנו על הכורכר והשמחה היתה רבה עם חבורה האנרגטית והעליזה.

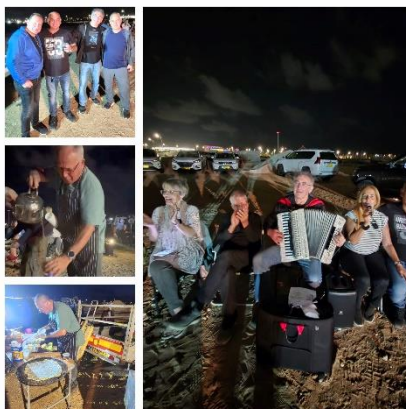
פשוט ערב מושלם.

תודות למארגני הערב -טל גולוב יהודה מזרחי, יעקב חצבני, ולאילן וינוגרון על ההשקעה בשיתוף פעולה

עם כל הגברים שבחבורה.

אנו הנשים מחכות כבר לאירוע הבא שתארגנו 🙏

כתבה : גלית גולוב

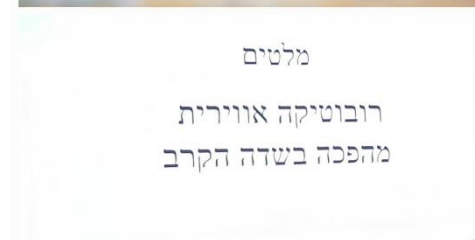
גאווה ישראלית – לשכת נס

את "פיקניק עצמאות" שתכננו ב"לשכת נס", נאלצנו לבטל בשל איסור הדלקת אש בכל הארץ, אבל לא ויתרנו על החיבור ליום העצמאות. ולכן, התכנסנו ב 10.5.25, למפגש מיוחד הקשור לנושא. המפגש החודשי שלנו הוא נקודת אור משמחת עבור כול החברים.

הנשיאה מלכה סולומונוביץ פתחה את הערב בדברי ברכה ואיחולים לרגל יום העצמאות. בהמשך הערב, השכלנו ונהנו מהרצאה מעשירה ומעוררת גאווה על הישגי מדינת ישראל בדגש על המל"טים. הייתה אווירה טובה ופטריוטית במיוחד! הדינמיקה הנעימה במהלך ההרצאה הוסיפה רבות לאווירה של המפגש וחיממה את הלבבות. אין ספק שהמפגשים האלה הם זמן איכות שכולנו מעריכים ומצפים להם.

תודה ענקית למרצה המכובד שהעלה עוד קומה את הגאווה הישראלית שלנו, למארחים הנהדרים יפה ואלי, למארגנים ולמיכל חברתנו שהביאה לנו עותקים מספר שכתב אביה בנושא השואה, עוד חיבור לישראליות שלנו.

כתבה: נינה לוי

לשכת נס – אור מתוך החושך

כתבה: מלכה סולומונוביץ'

כולנו גדלנו על סיפוריהם מעוררי ההשראה של "חסידי אומות העולם" – אנשים אמיצים שלא עמדו מנגד אל מול זוועות השואה.

אך הפעם, ב"לשכת נס", פתחנו דלת פחות מוכרת ונגענו בליבו של סיפור אחר "יהודים מצילים יהודים בשואה".

ד"ר אברהם חולי, שבני משפחתו מיוון נספו בשואה, מקדיש את חייו להנצחת גבורתם של אותם יהודים מצילים שהעמידו את נפשם מנגד כדי להציל את אחיהם לגורל.

באתר www.jri.co.il הוא מתעד את מעשי הגבורה, את סיפורם של המצילים ושל הניצולים, ואת הדרך להכרה הרשמית במעשיהם – דרך הענקת "אות המציל היהודי".

בעוד ש"יד ושם", מתוקף חוק, מוקיר את חסידי אומות העולם שאינם יהודים, ארגון "בני ברית" – שאנו גאים להשתייך אליו – הוא זה שמעניק את "אות המציל היהודי" ליהודים מרחבי העולם.

יחד עם ד"ר חולי, נשמנו את כאב הזיכרון והתמלאנו הערכה וכבוד לנחישות, לאומץ ולאהבה שגברו על כל חושך. תודה ענקית מאיתנו לד"ר חולי.

את הערב המיוחד חתמנו במעגל שיח אישי ומרגש, שבו שיתפו חברי הלשכה את סיפור משפחותיהם והציגו מסמכים היסטוריים נדירים ומעוררי השראה – תעודת שחרור של אב ממחנה ההשמדה, סיפור מופלא על קרובת משפחה בת מאה, חיבורים בין דורות דרך ספר תנ"ך עתיק שנשמר, קשר מיוחד בין ילדה לסבתה ועוד.

סיימנו את המפגש בשיח ובשיר על "חזון העצמות היבשות" של יחזקאל – תזכורת חיה לעוצמתה של התקווה והאמונה בתחייה ובבניית עתיד טוב יותר.

בעיצומם של ימים קשים אלו, כשבליבנו תפילה לשובם של כל החטופים מיום השבעה באוקטובר, מצאנו בערב הזה תזכורת עוצמתית לכך שגם מתוך החורבן – אפשר לבחור להציל, להאמין ולהילחם על החיים.

החופש לאן? / ענת קורן

"האדם נולד חפשי,
ובכל מקום הוא נתון בכבלים"
(ז'אן ז'אק רוסו)

חרות ללא סג
מגבלת החפש
אנדרלמוסיה בכל
איש כישר בעינו יעשה
חק וסדר לכל.

הזכות שלי לבחר
להיות בת-חורין
והמנוס מן החפש
אל בין הגדרות.

ואנה אני באה?

9.4.2025

"המצבה" – הסיפור האמיתי

צבי תדמור

דוד שמעוני כתב את האידיליה "מצבה" כנראה, בהשראת אירוע שהתרחש ברחובות ב-1925 בסמוך לשנים בהן גר במושבה רחובות. שמעוני החליף את שמות הגיבורים ביצירתו וחלק מהמקומות הגיאוגרפיים בו התרחשה העלילה¹. בלימודי בתיכון הייתה היצירה "מצבה" כלולה בתוכנית מערכת החינוך וכמו יצירות רבות שנכתבו לפני מאה שנים ויותר, ברבות השנים הן נדחקו לשוליים.

במסגרת מחקריי על אירועים היסטוריים שהתרחשו ברחובות, ראיתי חשיבות לשתף אתכם בסיפור האמיתי. בשנות העשרים של המאה שעברה קבוצת פועלים, אנשי עלייה שלישית, הגיעה לרחובות עבדה כאן, ואח"כ עברה להתיישב בחווה החקלאית, בחולדה.

מנוס (מניש) ליברמן נולד בדרום רוסיה. בן של איכר, החליט להקדיש את חייו לעבודת האדמה, ואחרי שסיים את לימודיו במכון חקלאי ליד אודסה נסע לקליפורניה להשתלם בחקלאות ובמדעי הטבע והוסמך כאגרונום. כשפרצה מלחמת העולם הראשונה שב לרוסיה והתגייס לצבא. בסוף 1922 עלה לארץ ישראל. תחילה עבד בחיפה ואחר כך הצטרף לקבוצה שהתיישבה בחולדה, שם פגש בסימה².

סימה נולדה באוקראינה. עזבה את בית הוריה, עלתה ארצה להיות חלוצה, לעבוד את האדמה ולהיות לפועלת חקלאית. בקבוצה אליה הצטרפה ברחובות מילאה כמה וכמה תפקידים, בגינה, במטבח ובכביסה.

למרות הקושי הגופני תמיד ריחף על שפתיה צחוק-חן מלבב, עליז וחי. סימה זכרה בכאב את הוריה. היא ידעה כי חייה החדשים הם למורת רוחם ופרידתם היא סופית.

ליברמן - בחור צעיר, הצטרף לקבוצת חולדה' אשר הכשירה את חבריה להתיישב על הקרקע. כאן בקבוצה, הכיר את סימה, צעירה עדינה בנפשה, שהגיעה מרחובות כפועלת חקלאית. ליברמן התאהב בה והיא השיבה לו אהבה. הם נישאו ועברו מאוהל, לחדר משפחה בצריף העץ.

שנת תלאות וקשיים עברו על הקבוצה ועל הזוג הצעיר. באחד מימי הסתיו, ליברמן ואהובתו, אשתו סימה, עבדו יחד בשדה כאשר פנתה אליו ואמרה לו חרש, "אני הרה". הייתה זו לה תקופה מלווה בייסורים נפשיים וגופניים בשל מחלה שפקדה אותה, והיא המשיכה לשאת בהם בדומיה תוך כדי עבודתה³.

עונת החורף הגיעה. סימה שהתמידה במסירות בכל העבודות, חסרה בין העובדים. הריונה הכביד עליה ומנעה מלעבוד. עברו ימים וחבלי-לידה ראשונים הגיעו. סימה, שכבה ימים אחדים

¹ "מצבה", עמ' 269 "...בינתיים נזדמן לו מכר שסיפר, כי בחצרות התפנה מקום של שומר בפרדס". ביצירות נוספות, שמעוני מכנה את המושבה רחובות בשם "חצרות".

² הפועל הצעיר, מניש ליברמן, 28 באוגוסט 1925

³ הפועל הצעיר, א. נאמן, 9 במרץ 1925.

בצריף, עד ששלחו אותה לבית-החולים בתל אביב. ליברמן לא נסע איתה מרוב עבודה בחווה בעונה זו של השנה. יום ועוד יום קשתה סימה ללדת, וביום השלישי ילדה תאומים ומתה. חמישה ימים אחרי נסיעתה לבית החולים קיבל ליברמן את הידיעה. ראו אותו יושב בחדרם, כפוף-ראש, דומם, וקורא בפעם המאה ואחת את המכתב שהגיע מבית החולים:
"למ. ליברמן, חולדה.

הרינו מודיעים לך כי אשתך סימה מתה, בלדתה תאומים חיים.

היום הובילו לקבורה".

בת 27 הייתה במותה. הוא לא היה בלוויה. גם הבנות התאומות נפטרו. ליברמן לקח את האשמה על עצמו

שבוע ימים ישב כאילם. אחר כך יצא שוב לעבודה והוא כולו מרה שחורה. חבריו ניסו לנחמו, דיברו על לבו ועודדו, אבל הוא באבלו ולא מצא מנוח.

נדודי שינה עם רגשי אשמה ומחשבה אחת הציקה-העיקה עליו: תל עפר. הרי גם למצבה פשוטה לא זכתה סימה אהובתו שתונח על קברה העלוב. פועלת פשוטה. עניין המצבה לא נתן לו מנוח. מצבה! מצבה! - כאילו שמע קול-קורא ומתחנן - מצבה!

"אבל הקמת המצבה צריכה לעלות בכסף רב, ומנין אקח כסף לשלם בעדה", חשב ליברמן בלילותיו טרופי השינה "ממי אדרוש? בקבוצה המצב קשה מאד. מכל אלה יוצא שעלי לעזוב את הקבוצה". ליברמן קיבל רשות מהקבוצה לצאת לחודשיים לעבודת שמירה בשכר כדי לחסוך כסף להקים לסימה מצבה. ארז את מעט חפציו "דמעות נשרו מעיניו, קשה הייתה עליו הפרידה" והלך. אחרי מספר ימים נתקבל ליברמן לשומר כרמי השקדים והגפנים ברחובות.

ליברמן בילה בימים בקריאה מרובה ובשינה מועטה, ובלילות שמר. הוא לא חפץ להיות מעורב בחיי הסביבה החדשה. חסך פרוטה לפרוטה. כולו היה ממוקד במטרה אחת: לקיים את זכרה של סימה. הוא חיכה בכיליון עיניים לסוף עונת השמירה, ליום שבו יהיה בידי סכום הכסף הדרוש להקמת המצבה.

חודשיים עברו מיום מותה של סימה. ביום שצריכה הייתה להיגמר השמירה של ליברמן, ליל-קיץ בעונת הענבים, אחד מהלילות האפלים, אותם הלילות הידועים, המזומנים לפורענויות לשומר העברי בארץ ישראל. הם היו שניים. אחד מהם ליברמן. מחשבותיו מפליגות על הנסיעה לתל-אביב לשם הקמת המצבה על קבר סימה חמדתו.

האסון קרה בכרמים בצד המזרחי של המושבה בדרך רמלה – ע'גר. גנבים בדואים חדרו לכרם של שלמה גולדין לגנוב ענבים. השומרים הרגישו בהם, רשרוש חשוד בין השיחים הגיע לאוזניהם. ליברמן קרא: "מ-י ש-ם?!!" - הגנבים ירו והשומר ליברמן נפצע. נפל ארצה מתבוסס בדמו.

שומרי המושבה, הרוכבים יצחק דניאלי ושלמה אושרוב, היו בצד המערבי של המושבה כשנשמעה ירייה מצד מזרח. לשמע הירייה הם דהרו לעבר הכרמים, אשר מכיוונם נשמעה הירייה, אך כאשר הגיעו לשם לא מצאו את השומרים במקום. הם פתחו בחיפושים אחרי שני השומרים ומצאו את אחד השומרים מסתתר בצל השיטה. לשאלתם השיב, כי ערבים ירו ופצעו את ליברמן, אך הוא הצליח להימלט ולא ידע באיזה כרם נפצע. רק זכר, כי אכלו לפני היריות ענבי מוסקט. דניאלי ידע כי ענבי מוסקט מצויים בכרמו של גולדין ומיד שלח את חברו אושרוב

להזעיק עזרה. אחרי חיפושים מצא את ליברמן גוסס בין הגפנים. העזרה באה והם נשאו את הפצוע למושבה.

רופא המושבה בדק אותו ומצא שצריך להוביל אותו לבית החולים 'הדסה' בתל אביב. חבשו את פצעיו והובילו אותו במכונית לתל אביב, בדרך על יד 'מקווה-ישראל' מת מפצעיו. כאשר הפשיטו את בגדיו, מצאו בכיס חולצתו צרור-כסף ובתוכו פתקה בה רשם את המילים שביקש לציין על המצבה של סימה אהובתו.

ביום שישי, ערב שבת עם שקיעת החמה הביאו אותו לקבורה במושבה רחובות. בהלווייתו השתתף קהל רב, בייחוד מבין הפועלים. "מהר, מהר התפזרו הבודדים מאיכרי רחובות שבאו אל הלוויה". כבן 29 היה בהירצחו.

שומרי המושבה יצחק דניאלי, אהרן מדהלה ושלמה אושרוב בלוויית שוטרים ממשטרת רמלה וגשש ערבי, יצאו בעקבות הגנבים שנמשכו ונכנסו אל הכפר נענע [נען] שליד עקרון. הגשש עבר את פסי הרכבת של נען, עבר במקשה שעל יד הכפר, אמר "כאן ישבו ואכלו ענבים וכאן התפצלו". במקשה מצאו הרודפים סל ענבים ותיבות ריקות של ענבים. על שאלתם מאין הענבים, ענתה הפלחית שהייתה שם, כי הם מעקרון. אולם אחרי חילופי דברים קראה בשם שני ערבים מן הכפר שמכרו לה את הענבים. הגשש הוביל אותם עד בית הרוצח שהיה בקומה השנייה, הם עלו לשם ומצאו אותו ישן "גם את הרובה והכדור בקנהו, זה היה בנענע"

השוטרים אסרו 6 חשודים, 3 מהם נתפשו עפ"י העקבות מהכרם, והובילו אל המושבה ומשם לרמלה, משטרה לא הייתה אז ברחובות. אחרי חקירה נמרצת על ידי משטרת רמלה ויפו, הודו הגנבים על פשעם וסיפרו את כל הפרטים, איך נדברו מלכתחילה ללכת לגנוב כשהם מזוינים וכשנתקלו בשומר ששאלם מי הם, ירו בו. כמו כן מצאו את הרובה אשר בו ירו.

בישיבת המועצה ברחובות⁴ ב-23 באוגוסט 1925 הועלתה הדרישה מהממשלה שיתנו רשות לשומרים לשאת נשק להגן על עצמם, כי הגנבים הערבים יוצאים מכפריהם מזוינים ברובים אנגלים לחדור בכרמים ולרצוח את שומרי הכרמים. הם מינו עורך דין ודרשו לקיים משפט מיד והחליטו, כי בינתיים המועצה תישא בהוצאות הדרושות מקופתה. לאחר כשמונה חודשים מהרצח, בסוף חודש מרס 1926, התקיים בבית הדין המחוזי בתל-אביב משפטם של שלושת הערבים מהכפר נענע שנאשמו ברציחת השומר ליברמן. הנאשמים נדונו ל-5 שנות מאסר כל אחד.

בכסף שנמצא אצל ליברמן הקימו חבריו על קברו בבית-העלמין תר"ן שברחובות מצבת שיש וכתבו:

פ"נ חברנו היקר/ מנוס בן אפרים ליברמן/ שנפל על משמרתו חלל בכרמי המושבה/ ליל כ' ה אלול תרפ"ה/ בן כ"ט שנה/ יהיה זכרו ברוך

עברו שלושים שנה, ההסתדרות הכללית של העובדים העבריים בארץ-ישראל הקימה על קברה של הפועלת החקלאית סימה ליברמן, בבית-העלמין שברחוב טרומפלדור בתל-אביב, מצבה פשוטה מאבן פשוטה בתמצות מרבי: סימה ב"ה שלום, ליברמן פועלת חקלאית, נפטרה א' אדר תרפ"ה [1925]

⁴ ארכיון רחובות, ישיבת המועצה, פרטי-כל 657, ג' אלול תרפ"ה. 23.08.1925

על היצירה "מצבה" של דוד שמעוני

צבי תדמור

האידיליה הטרגית "מצבה" (תרצ"ו - 1936), הנחשבת לפסגת יצירתו של דוד שמעוני, עוסקת בערכים של אנשי העלייה השנייה. היא מספרת את סיפורו של כתריאל, שמצא לו חלקה שוממה על גבעה נישאה מסולעת רחוקה, שאיש לא רצה להיאחז בה; ובכך קיים את תורת ארץ ישראל, העומדת על שלושה דברים: היאחזות, הסתפקות במועט, והתמדה. כעבור זמן-מה נשמע מהבית בגבעה צחוקה של אישה, "עזר כנגדו" בכל עמלו. הכיכר התמלא קולות עליזים, וכנפיים לבנות הבהבו בין אילנות ירוקים. כתריאל שמח בחייו האידיליים, ומצפה ליום בו אשתו תלד לו בן ואפילו תאומים, כי רבה העבודה במשק.

כתריאל ואשתו חיים כשכורים מחדוות-היצירה, עד ששמיים הזכים קדרו: אשתו מתה בלדתה ופרי בטנה בקרבה. כתריאל מוכר את המשק, ונע בארץ להרוויח כסף כדי להעמיד מצבת-שיש על קבר רעייתו. כתריאל נפצע קשה בעומדו על המשמר בפרדס.

לפני מותו הוא אומר לחברו:

"הגע בעצמך: קודם כל הפרתי מדת הסתפקות במועט: דווקא מצבה של שיש. אולם עבירה גוררת עבירה; האומנם התמדה תקרא למעשה הלזה, לעזיבת גבעת סיפוחי? - וכך אומרת התפילה: "ואם חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה"⁵. התבין?

"מצבה" זיכתה את שמעוני בפרס ביאליק. שופטי הפרס - שאול טשרניחובסקי, יעקב כהן, א. א. קבק - כתבו: "היצירה הזאת נותנת ביטוי עז להלך-הרוח של תקופת העלייה השנייה. היא יצירת טיפוס שלם של חלוץ עברי בארץ, העשוי לשמש סמל לכל הדור הצעיר על לבטי נפשות הצמאים להתחדשות פנימית ולגאולת האומה על ידי ברית הדם והזעה עם אדמת האבות. היא משמשת מבע לכל ההירואיקה והדרמטיות שמתגלות לפנינו מתוך פרשת חייו של היחיד הקושר את גורלו עם גורל האומה בארץ מולדתה. יצירה זו עשירה בסגולות פיוטיות, כמו ציוריות פלסטית, תמונות הנוף הארצישראלי והנוף הנפשי של החלוצים בגוונים בהירים ועסיסיים, לשון עשירת גוונים"⁶.

⁵ גמרא דף 1 עמ' א', כריתות, סדר פיטום הקטורת
⁶ ויקיפדיה, וגם ישראל רוזנסון

סדרת כתבות על בני העדה האתיופית.

צבי תדמור

בעלונים הקרובים אציג בכל פעם סיפור אחד, מסיפורם של אנשים מיוחדים מבני העדה האתיופית, שהאמן גדעון אגז'ה יצר בתערוכת צילומיו. גדעון בחר להציג בתערוכה שנפתחה לפני שבוע בבית מורשת תימן וקהילות ישראל, את האנשים "האחרים על החלום" על איזה חלום? על כך, בצילומיו ומחקר שעשה: "תסתכלו בעיניים של האנשים האלה שחלמו על ירושלים ועשו מסע ארוך וקשה כדי להגיע לישראל. זהו סיפורם של 'שומרי הגחלת', הגיבורים של הקהילה', כפי שמגדיר אותם אגז'ה והוא מבקש מאיתנו לזכור אותם. גדעון ערך שיחות ארוכות עם המצולמים, בהן סיפרו לו את סיפורם האישי והקולקטיבי, סיפרו על תלאות הדרך הקשה והמסוכנת מאתיופיה העוברת דרך סודן, כאשר מבטם לירושלים. רוב המצולמים הגיעו בגפם לישראל ופילסו את דרכם בחברה הישראלית, לעיתים תוך מלחמת התשה של ממש מול הממסד המקומי. עבור גדעון, סדרת הצילומים הן מסע מרפא במהלך למד על עצמו ועל שורשיו וביקש להבין מי הם האנשים שעיצבו את המציאות של הקהילה.

האמן גדעון אגז'ה

גדעון אגז'ה. אמן וצלם תיעודי, בוגר המחלקה לצילום בבצלאל, יליד אתיופיה, ותושב ישראל מאז שנות התשעים. במשך שני העשורים האחרונים, עוסק בצילום תיעודי של קהילת יוצאי אתיופיה בישראל מתוך שליחות עמוקה ורצון לספר סיפור שלא סופר, לשמר זיכרונות ולשזור את ההיסטוריה של הקהילה כחלק בלתי נפרד מהנרטיב הישראלי. העבודות שלי נעות בין תיעוד אינטימי של חיי היום-יום לבין פרויקטים רחבי היקף המתמקדים בזיכרון ובמסורת, במסע העלייה דרך סודן, במאבקי הקליטה, בהנהגת קהילת יוצאי אתיופיה שעיצבה את חיינו - אישית וקולקטיבית. כך הוא מביא סיפורי חיים יוצאי דופן של נשים וגברים מהקהילה. גדעון, מחפש את המקומות המופנמים, את הפנים שלא רגילים לראות, את האנשים שקולם לא נשמע – כדי להאיר אותם בעדשת המצלמה שלו. הצילום בעבורו הוא לא רק אמצעי ביטוי אמנותי – הוא אחריות היסטורית ושליחות. זו דרכו להחיות את הזיכרון הקולקטיבי של הקהילה, להנגיש ולשמר ידע שעובר בעל פה ונעלם עם השנים, כדי לוודא שילדים יכירו את ההיסטוריה והתרבות של ההורים והסבים שלהם. דרך הצילום, הוא שואף לבנות גשרים בין דורות וקהילות, תוך הבאת סיפור הקהילה בזקיפות קומה.

בתהליכי העבודה שלו, גדעון שם דגש על הקשר האישי עם המצולמים – על אמון, על הקשבה, על מרחב שמכבד את הסיפור של כל אחת ואחד. מגיע לבתים, לשכונות ולמרכזים קהילתיים

ופוגש אנשים במרחב חייהם. הוא מתעד בידיעה שצילום יכול לשנות תודעה; להנכיח, לחבר ולהעלות שאלות שיעצבו את עתידנו.

מאז פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" גדעון מתעד את תושבי הדרום, את המשפחות השכולות והחיילים במטרה לתת חיים לסיפוריהם ולנצור אותם בליבנו.

ביוגרפיה - ליקה כהנת קייס ברקו טגניה

גדעון אגז'ה

בעל חזון, מנהיג בצניעות, ידע ואהבה כל אלו מאפיינים את פועלו. מלמד יום ולילה במטרה להמשיך את מסורת בית ישראל מדור לדור, תוך לקיחת אחריות, סיכון חייו ודוגמא אישית.

במשך 65 שנה נמצא בהנהגת הקהילה, עובר את כל הקשיים שהקהילה עוברת בהיבט הרוחני, הדתי והאזרחי כואב את כאבה באתיופיה ובארץ, פועל לקידום ושימור המורשת ומגשים חזונו, בין היתר, להקים בית כנסת מפואר באדמת ישראל, מלמד ומסמך קייסים צעירים להמשך הדור, מעודד את הדור הצעיר לשאוף להגיע להישגים. המסר שלו לדור הצעיר "השמיים הם הגבול".

חייו האישיים ומשפחתו

ליקה כהנת קייס ברקו טגניה נולד בשנת 1936 באתיופיה, באזור גוג'ם, בכפר גו'פה כבן הזקונים של מר טגניה טספאי וגב' סהליטו תקו, ועבד לפרנסת משפחתו בחקלאות, בעריגה. בגיל 19 נשא לאישה את גב' אלפץ' מרסו ולהם 11 ילדים, מתוכם 7 נפטרו בעודם באתיופיה. כיום הוא בן 86, אב ל-4 בנות, סבא ל-15 נכדים ו-9 נינים ומתגורר ברחובות.

העלייה לארץ

בשנת 1991 לאחר שמרבית יהודי גונדר עלו לישראל ונטשו את הכפרים, הוא פעל להמשיך את חזונו- המשך קיומה של בית ישראל באדמת ישראל. לכן, למרות האיסור על הוצאת ספרי תורה הוא לא ויתר, הוא לקח עמו את כל עשרת ספרי התורה ויצא לדרך לאדיס אבבה תוך סיכון ממשי לחייו, אשתו וילדיו, וחרף הסכנות הצליח להעלות את ספרי התורה לישראל.

בשנת 1991 עלה לארץ עם משפחתו והתגורר בנצרת עילית ובשנת 1999 עבר להתגורר ברחובות.

הסמכתו כקייס

את דרכו התורנית החל בגיל 6 בלימודי דת אצל הקייסים באזור מגוריו, בסיומם, החל את לימודיו התורניים אצל המלקסואץ' (נזירים) באזור "סקלט". בגיל 12 התקבל ללימודי תורה גבוהים אצל אבא וודגה ואבא נגה טקה זצ"ל המלקסואץ' שהקדישו את חייהם ללימוד תורת ישראל, סודות ורזי התורה בעל פה.

בגיל 18 סיים את לימודיו בהצטיינות יתירה לאחר שעמד באתגרים והמבחנים הקשים ביניהם, מפגש עם בני משפחתו אחת לשנתיים, קיבל ברכתם של מוריו ונשלח להנהיג את קהילתו. בגיל 21 הוסמך כקייס ומונה מנהיג רוחני של בית ישראל. עד היום ממשיך למלא את שליחותיו באמונה שלמה ופועל לקידום הקהילה, הצלחתה ושגשוגה.

תפקידים קהילתיים

לאחר הסמכתו כמנהיג רוחני הסתובב במחוזות השונים המרוחקים מאות קילומטרים כדי ללמד את חברי בית ישראל תורה, שמירת מצוות, וכן עודד להגשמת חלומם של בית ישראל לעלות לארץ הקודש - לירושלים. בין היתר השכין שלום בין בני זוג וכן פתר סכסוכים עם מקומיים שנוצרו בשל אמונתם ודתם של בית ישראל ועוד תחומים רבים.

בשנת 1984 נבחר לתפקיד ליקה כהנת (קיים הקייסים) ע"י הקהילה באמבובר (מחוז גונדר), אתיופיה - הכפר הגדול והמרכזי של בית ישראל – בתקופה הזו היה אחראי ל- 38 כפרים יהודים באזור אמבובר ואזור גוג'ם. כפר הולדתו במסגרת תפקידו היה אמון על הנושאים החברתיים והדתיים, הסמכת ומינוי קייסים חדשים, ואחראים לכפר ואנשי קשר.

ב- 3 בדצמבר, 2012 נבחר לתפקיד הליקה כהנת (קיים הקייסים) בישראל, והוסמך בפעם השנייה למלא את התפקיד הגבוה בהנהגת הרוחנית של בית ישראל על ידי הציבור והקייסים. תפקידו, בין היתר, לקבוע עקרונות מנחים לקהילה, לפעול לעליית שארית בית ישראל, קידום מעמד הקהילה וייצוגה מול המדינה, להוביל באמונה שלמה את הקהילה לחוף מבטחים, למרות כל הקשים הרבים של הקהילה אשר התדפקו על דלתותיה חדשות לבקרים. מאפיין את פועלו הציטוט: "בנפרד, אנחנו טיפות; ביחד, אנחנו אוקיינוס שלם" – הוא מאמין באמונה שלמה באחדותנו, יש כוח באחדות שמאפשר יחד להצליח לקדם את הקהילה, לכן בשנים אחרונות הוא יו"ר של מהברה ישראל (מועצת הקייסים) שזו היא הנהגה רוחנית של בית ישראל הכוללת בתוכה מלקוסה, קייסים מבוגרים וקייסים צעירים כולם יחד חרטו על דגלם לעבוד ביחד בשיתוף פעולה למען קידומה ושגשוגה של הקהילה.

מאפיינים את עשייתו תעוזה, לקיחת אחריות תוך כדי סיכון למען שימור מורשת בית ישראל, נמצא בכול הצמתים החשובים והיסטוריים של ביתא ישראל בגאווה וענווה.

הצור תמים פּעלוּ כּי כּל דְרָכָיו מְשֻׁפָּט אֶל אֲמוּנָה וְאֵין עֹל צְדִיק וְיֵשֶׁר הוּא (דברים ל"ב, ד').

כהן (ביתא ישראל) ויקיפדיה

צבי תדמור

להלן, מידע כללי והסברים על מונחים ושמות הקשורים לבני העדה האתיופית בישראל: קס או פהן, בעברית: כהן; רבים: "פֶּהֶנֶת", הוא הסמכות הדתית הראשית בביתא ישראל. הכהן לבדו מוסמך לפרש את כתבי הקודש ולפסוק הלכות במסגרת ההיימנות.

הליקה פֶּהֶנֶת - "כהן גדול"; רבים: "ליקנה פֶּהֶנֶת" הוא כהן הממונה כסמכות דתית עליונה, באזור רחב, וסמכותו גבוהה משל הכהנים המקומיים.

חניכי הכהנת לומדים ומוכשרים לתפקיד משך שנים רבות, ורק הטובים ביותר מביניהם, אלו אשר מצליחים לעבור את הבדיקות והבחינות הקפדניות ונמצאים כמתאימים גם להנהגה, מוסמכים ככהנים. לאחר טקס ההסמכה רשאי הקס לשחוט בעלי חיים באמצעות סכין שחיטה חדה במיוחד (מַרְג'ה).

סמכויות ותפקידים

באופן היסטורי סמכות הכהן הייתה שנייה רק לזו של הנזיר אך עם תחילת היעלמות הנזירות בקרב ביתא ישראל, במהלך המאה ה-20, והאצת מגמה זו בחצי השני של המאה, החל תפקיד הכהן לכלול גם את תפקידי הנזיר והוא הפך לסמכות הראשונה בענייני דת.

תפקידי הקס כללו: עריכת תפילות, ניהול טקסי נישואין וגירושין, ליווי נפטרים לקבורה בתפילת כפרה, הקפדה על שמירת טומאה וטהרה, ניהול משפטים בענייני דת, התערבות לשם השכנת שלום בין צדדים עוינים, הטלת סנקציות על מי שפגע במוסכמות הדתיות והחברתיות של הקהילה, חינוך ילדי הקהילה ועוד.

בדומה לכהני המקרא, כהן ביתא ישראל מחויב לשאת אישה בתולה, ומנוע מלשאת אישה גרושה או אלמנה.

התייחסות הרבנות הראשית בישראל

עם עליית ביתא ישראל נוצר חיכוך בין המוסד הרבני לכהנת, אחר שהרבנות פקפקה ביהדותם. בשנת 1985, לאחר שהליקה כהנת איילין אדגואיצ'או עלה לישראל ומספר כהנת החלו להתאגד סביבו ולדרוש הכרה, החלה להישמע מחאה כנגד יחסה של הרבנות לכהנים, אך היא לא זכתה להתייחסות.

בשנת 1992, החלו צעירים מקרב הקהילה, שרובם חילונים, לארגן מחאות והפגנות, שחלקן נשאו אופי אליים, בדרישה להכרה בכהנים. לאחר זאת, המחאה זכתה להתייחסות ציבורית וממסדית רחבה. הרבנות השיבה, שהיא אינה יכולה להרשות הכרה בכהנת, כיוון שזו תגרור היווצרות מצב הלכתי דומה לשל הקראים.

בנובמבר 1992, המליצה ועדה ממשלתית מיוחדת בנושא, להכיר בכהנת, לשלבם במועצות הדתיות, ולדרוש שיעברו קורסי רבנות, שבסופם יוכרו כרבנים. במקביל לכך, החלו הכהנת אשר הגיעו לישראל לפני שנות ה-90 ועברו קורסי רבנות, לפעול כמתווכים בין הצדדים. נעשו מספר מאמצים לכלול את הכהנת במועצות הדתיות, אך רבנים רבים התנגדו לכניסתם של הכהנת, שלא עברו קורסי רבנות.^[7] בסופו של דבר, הצדדים הגיעו להסדר והרבנות הסכימה להעסיק 60 כהנת.

בישראל קיימת עמותה בשם "מועצת הכהנים של העדה האתיופית", עמותה זו פועלת ללימוד והסמכת תלמידים לכהונה.

במקביל, קיימת בעדה האתיופית גם הנהגה רוחנית של רבנים: בני העדה שלמדו במוסדות יהודיים רבניים, קיבלו הסמכה לרבנות מטעם הרבנות הראשית והיא מכירה בסמכותם לתת שירותי דת ולרשום לנישואין. בעוד הקסים שואפים לשמר את המסורת הדתית-הלכתית של יוצאי אתיופיה – שבמקרים רבים אינה תואמת את המסורת ההלכתית של המשנה והתלמוד - הרבנים יוצאי אתיופיה קיבלו על עצמם את ההלכה בתפיסתה האורתודוקסית. הרבנים מצויים לעיתים בחיכוך עם ההיימנות, ובפרט עם הכהנים. חלק אחר מן הרבנים הצעירים, פועל לעומת זאת, גם לשימור מורשת הקהילה, תוך שילוב אלמנטים מן ההיימנות ליהדות הרבנית. נכון לשנת 2024 מכהנים בתפקידים רשמיים מטעם המדינה במועצות הדתיות 46 קסים ו-27 רבנים לעדה האתיופית.

הכרה במעמד הקס בישראל

בשנת 2018 עתרו לבית הדין לעבודה קבוצה של קסים ורבנים לעדה האתיופית בטענה כי המועצות הדתיות מפלות אותן לרעה. פסק הדין של בית הדין האזורי לעבודה שניתן בשנת 2016, ופסק הדין בערעור שניתן בשנת 2020, קיבלו את העתירה ומתחו ביקורת חריפה על המשרד לשירותי דת והמועצות הדתיות. בפסיקה נקבע כי במשך שנים הופלו הקסים והרבנים לעדה האתיופית בשכרם לעומת רבנים אחרים במועצות הדתיות. לאורך השנים הועבר למועצות הדתיות תקציב עבור שכר הקסים והרבנים לעדה האתיופית אולם הן העבירו להם סכומים מופחתים. בית הדין לעבודה קבע כי הרבנים והקסים גם נדחו על ידי המועצות הדתיות, שלא סייעו להם לבצע את תפקידם, ובכלל זאת לא הוקצה להם חדר במשרדי המועצה הדתית, לא הוענק להם תקציב לעריכת פעילות, ובחלק מהמקרים נדרשו במפגיע שלא להיות בקשר עם המועצה הדתית. בעקבות הביקורת הנוקבת שנמתחה על היחס לקסים, בפברואר 2018 החליטה ועדת שרים להכיר במעמד הקסים כ"רועים רוחניים" באופן רשמי, כולל הוספת 20 תקנים לקסים במערך הרבנות, ולהורות על יצירת תנאים לשילוב מיטבי של הקסים בפעילות המועצות הדתיות.

היימנות,

היימנות, היא הכינוי הנפוץ לתיאור כלל חוקי ומנהגי הדת והאמונה, הלכה ומחשבה, שהיו נהוגים בעדת ביתא ישראל. המונח לקוח משפת געז ההיימנות בעלת מאפיינים מרכזיים המזכירים את הלכות היהדות הרבנית ואת ההלכה הקדומה שהייתה נהוגה בארץ ישראל בתקופת בית שני.

ההיימנות מבוססת על פירוש בעל-פה לתנ"ך ולחלק מהספרים החיצונים, מועברת מדור לדור ומעניקה סמכות ללא עוררין לחכמי הדת בקביעת ההלכה. בשל קרבתה להלכה הקדומה, כמתבטא מהמשך הכהונה, הנבואה והנזירות, הקרבת הקורבנות ועוד, ובשל קיומם של הלכות, מועדים וחגים ייחודיים לקהילה, ניתן לראות בהיימנות פלג המשמר הלכה יהודית עתיקה. עם עליית מרבית בני קהילת ביתא ישראל ארצה, ההיימנות כמעט וזנחה על ידי הצעירים בעדה, אך במרוץ השנים נצפים עדויות רבות על חזרה ליישום ההיימנות בצורה הדומה למה שהיה נהוג בגלות באתיופיה. "יתברך אַגְזַאבְּחָר אַמְלַכ אֶשְׂרָאֵל" ("יתברך ה' אלוהי ישראל") – המשפט המרכזי ביותר בהיימנות.

אתם לא לבד/ יאיר שרן

בפנים עגומות ועינים מצופות
המבט מעבר לשדות חרושים
הרחק אל עבר האפק האפר
כמו חקלאי המחכה לגשם
מחכים לשוב החטופים

דלק הדמעות מציף את העינים
געגוע עמק, צפיה כואבת
כחכות האהובות בחוף לבוא המלחים
כה המצפים לשובם של החטופים

הגוף הנקשה העינים החרדות
כמו המשפחות המיחלות לשובם
של הלוחמים משדות הקרב
כה המתפללים לחזרת החטופים

ההמתנה ארכה, מיאשת
דמויות האהובים מרחפים כה ממול
העינים משוטטות אנה ואנה
האם זה אמת וואלי זו פטה מורגנה

לא פסה התקנה
גם הסבלנות אינה נגמרת
כלנו חטופים, הם אינם לבד
כלם ישובו עד אחד.

מרץ 2025

לראות, להביט, להתבונן

צילם יוסי רזי

תחנת הדלק גדרה 05/2025

נתראה בעלון הבא

תם ולא נשלם